

**ADABIYOT DARSLARIDA KVEST TEXNOLOGIYASIDAN
FOYDALANISH REY BREDBERINING “BIR KUNLIK YOZ” HIKOYASI
MISOLIDA**

Jovliyeva Yulduz Abdivasi qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Gumanitar fanlar fakulteti

O‘zbek tili va adabiyoti yo‘nalishi 3-kurs talabasi

yulduzjovliyeva442@gmail.com

ANNOTATSIYA *Ushbu maqolada adabiyot fanini o‘qitishda Kvest texnologiyalaridan foydalanish mashhur amerikalik yozuvchi Rey Bredberining “Bir kunlik yoz” hikoyasi misolida tahlil qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *kvest, pedagogik texnologiya, PISA xalqaro dasturlari, rebus, ko‘rgazmali qurollar, integratsiya.*

Yurtimizda amalga oshirilayotgan ta’limiy islohotlar fan va texnika, sport va intellektual salohiyat, kreativlik tafakkur va ijtimoiy-madaniy muloqot sohalarida dunyo miqyosida o‘z tengdoshlari orasida raqobatlasha oladigan o‘quvchi shaxsini tarbiyalashga qaratilgan. Malakatimiz miqyosida amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar davrida til va ma’naviyat davlat siyosati darajasiga ko‘tarilgan masala bo‘lib kelmoqda. Umumiy o‘rta ta’lim o‘quvchilarining lingvistik kompetentligini rivojlantirish orqali PISA xalqaro dasturlarida nazarda tutilgan o‘qish savodxonligi bo‘yicha ko‘nikmalari shakllantirish ustivor vazifalarimizdandir. Yangilanayotgan pedagogik tafakkur o‘quvchilariga ko‘ra zamonaviy dars o‘quv muassasining mulkiy mansubligidan qat’i nazar quyidagi xususiyatlarga ega bo‘lishi lozim: ta’limning tarbiyaviy maqsadlariga bo‘ysundirilganligi, o‘quvchini komil shaxs sifatida shakllantirishga yo‘naltirilganligi, ilmiyligi va izchilligi, tarbiyalanuvchiniig faolligi va mustaqilligini ta’minlashga qaratilganligi, insonparvarlik yo‘nalishiga egaligi,

tizimliliği, bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirishga qaratilganligi, amaliy ahamiyatga egadir. Adabiyot darslarida badiiy asarlar tahlili yuzasidan o'tkaziladigan ijodiy ishlarda pand-nasihati, didaktik ahamiyatiga e'tibor qaratilsa, tafakkur rivojining samaradorligi yuqori bo'ladi. Shaxsning atrofdagilar bilan munosabatda bo'lishiga hamkorlikdagi ta'lim, munozara, muzokara hamda musobaqalar tashkil qilish qulay sharoit yaratadi. O'quv masalalari va topshiriqlar yechimining samarali yo'llarini birgalikda izlanish hamda tadqiqot ishlarida o'zaro hamkorlikni ta'minlaydi, bir-biriga do'stona yordam ko'rsatish uchun sharoit yaratadi, ularda mas'uliyat hissini oshiradi. O'qish uchun tanlangan asarlar har bir sinfda material hajmi hamda mazmun jihatlariga ko'ra bir-biridan farq qilishi zarur. Ta'lim mazmunidan kelib chiqib o'quvchilarning ruhiy (psixologik) xususiyatlari va imkoniyatlarini inobatga olish zarur. Bunday mashg'ulotlarda onglik va ijodiy faollik muhim ahamiyat kasb etadi. Asarlar tahlilida izchillik va ketma-ketlik, uzviylik va uzluksizlikka erishilsa o'quvchilarning tafakkurini, mantiqiy fikrlashini, ijodiy qobiliyatlarini o'stirishga yordam beradi. Adabiyot fanini o'qitishda qo'llanilayotgan ko'plab zamonaviy metod, pedagogik texnologiyalarning asosiy maqsadi ham o'quvchilar dunyoqarashini kengaytirish, tafakkurini o'stirishdan iborat. Kvest texnologiyasi ham yuqoridagi fikrlarimiz isbotidir. "Kvest" yoki "Sarguzasht o'yini" (transliteratsiya. Inglizcha Quest - qidiruv, Adventure - sarguzasht) - bu syujet bo'ylab oldinga siljish uchun ishtirokchidan ruhiy muammolarni hal qilishni talab qiladigan o'yinlarning asosiy janrlaridan biridir. Syujet oldindan belgilanishi yoki ko'plab natijalarni berishi mumkin, Ularning tanlovi o'yinchining harakatlariga bog'liq. Sinfda kvest loyihalarini qo'llash muvaffaqiyatli samara beradi. Kvest texnologiyasi faol o'qitish usullaridan biridir. Kvest – dars ham guruh, ham individual ish uchun mo'ljallangan bo'lishi mumkin.

"Kvest" texnologiyasini intellektual o'yin turi deb, ta'riflash mumkin, uning jarayoni maxsus tayyorlangan xonada bo'lib o'tadi. Bunda berilgan vazifalarni hal qilish orqali fanni o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shuning uchun, "Kvest" texnologiyasi maktab o'quvchilari, talabalar, yoshlar uchun qiziqarli ta'lim

texnologisi hisoblanadi. Kvesti texnologiyasi – bu o‘quv mashg‘ulotlarini o‘tkazishning muammoli shakli, o‘qitishning muammoli, tadqiqot, o‘yin va axborot kommunikatsiya usullarini integratsiyalash, maqsadli qidirishni birlashtirish, sarguzashtlar va (yoki) bosqichma-bosqich topshiriqlarni bajarishga asoslangan hamda o‘quvchi-talabanning o‘zini-o‘zi tarbiyalash va rivojlantirishga imkon beradi. SHuningdek, “Kvest” texnologiyasi muammoli vaziyat bo‘lib, uni hal etish jarayonida ta’lim oluvchining yangi bilim, ko‘nikma va malakalarni egallaydilar.

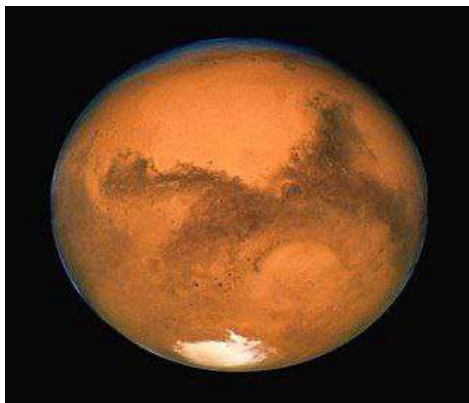
6-sinf adabiyot darsligida Rey Bredberining “Bir kunlik yoz” hikoyasi berilgan bo‘lib, quyida ushbu mavzuni Kvest texnologiyasi asosida tashkil etishni ko‘rib chiqamiz. Ushbu texnologiya sinfda bitta guruh bilan birga yoki ikkita guruh (bunda materiallar har bir guruh uchun alohida tayyorlanishi kerak) o‘rtasida musobaqa tarzida o‘tkazilishi mumkin. Bunda sinf doskasi, ko‘rgazmali qurollar (rasmlar, rebus, yomg‘ir tomchilari tasviri, tilla tanga shaklidagi shokoladlar) dan samarali foydalanish mumkin. Dars davomida doskada rasmlar va boshqa ko‘rgazmali qurollardan foydalaniladi, shuningdek, ular o‘quvchilarga savol va topshiriqlarga to‘g‘ri javob topib, keyingi bosqichga o‘tishiga yordam beradi. Har bir savolga to‘g‘ri javob topish keyingi bosqich (navbatdagi savol) ga o‘tish imkoniyatini beradi. Bunda javoblar bilan doskadagi ko‘rgazmali qurollar o‘rtasidagi mantiqiy izchillik, uzviylikni topish ahamiyatlidir.

1-rasm (rebus)

2-rasm

4-rasm

3-rasm

5-rasm

Dastlab o‘quvchilarga Rey Bredberining “Bir kunlik yoz” hikoyasida Zuhro sayyorasiga qanday ta’rif beriladi? deya savol beriladi. O‘quvchilarga ushbu savolga jabob berishda ko‘rgazmali qurollardan foydalanish tushuntiriladi. Asarni mutolaa qilgan o‘quvchilar savolning javobi “yomg‘irlarga asir bo‘lgan” ta’rifi ekanligini anglaydi. Bunda o‘quvchilarga doskadagi yomg‘ir tomchilari tasviri ham yordam beradi. Keyingi savol aynan shu yomg‘ir tomchilaridan birida bo‘ladi. Unda quyidagi savol bo‘ladi: U shu qadar zaif ediki bir paytlardagi chiroyini mana shu yomg‘irlar yuvib ketgan deya kimga ta’rif berilgan? (3-rasm) Bu savolning javobini topish o‘quvchilardan mantiqiy fikrlashni talab etadi. Savolning javobi bosh qahramon – Margo. Doskada tasvirlangan rebus (1-rasm)da to‘g‘ri javob ifodalangan, ya’ni rebusda tasvirlangan har bir predmetning birinchi harfi birlashtirilganda Margo ismi paydo bo‘ladi. Rebusni to‘g‘ri topish orqali o‘quvchilar keyingi savol va topshiriqlarga o‘tishadi. Keyingi savol rebus ortida bo‘lib, quyidagicha: Margo va uning oilasi Yer sayyorasidan Zuhro sayyorasiga necha yil oldin ko‘chib kelishgan edi? Zukko o‘quvchilar bu savolga javob topishda qiyinchilikka duch kelishmaydi, bunda ularga ko‘rgazmali qurollar qo‘l keladi. To‘g‘ri javob – 5 yil. Doskadagi 5 soni ortida esa quyidagi savol mavjud bo‘ladi: Bolalar ... bir joyda tinmay aylanishar, faqat Margo yolg‘iz o‘zi bir chetda qaqqayib turardi. Nuqtalar o‘rniga asarda bolalarning harakatiga nisbatan qo‘llangan o‘xshatishni toping. Ushbu savolga javob topish o‘quvchilardan diqqat va

sinchikovlikni talab etadi. Javob – charxpalak. Charxpalak tasviri ortida esa hal qiluvchi so‘nggi savol bo‘lib, u o‘qib eshittiriladi. Oftob qanday rangda, tafti qanchalik issiq Margoning yodida edi. Margo sinfdoshlariga u haqida hikoya qilar ekan oftobni nimaga o‘xshatadi? Savolning javobi oltin tanga hisoblanadi. To‘g‘ri javob topgan jamoa a‘zolari oltin tanga shaklidagi shokoladlar bilan mukofotlanadi.

Xulosa sifatida shuni aytish joizki, adabiyot o‘qitishda Kvest texnologiyasidan foydalanish yaxshi samara beradi. Qiziqarli syujetga ega bo‘lgan kvestlar o‘quvchilarning o‘tilayotgan mavzuga, asarga bo‘lgan qiziqishini orttiradi. Bu texnologiya o‘quvchilar bilimini oshirish, o‘rgangan bilimlarini mustahkamlash bilan birga, ularni mantiqiy ketma-ketlikda, izchil o‘rganish, asar va uning tahlili yuzasidan mushohada yurtishga o‘rgatib, shuningdek ulardagi topqirlik, ziyraklikni shakllantiradi. Eng muhimi o‘quvchilarni guruh bo‘lib ishlash, jamoaviy faoliyatga o‘rgatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh.I.Botirova «Adabiyot nazariyasini o‘qitish metodikasi» «BOOK TRADE 2022» Toshkent 2022
2. Umumiy o‘rta ta’lim maktablarining 6-sinf uchun adabiyot darsligi Yangi nashr Toshkent
3. R.Rasulova, Y.Jovliyeva “Yangi avlod adabiyot darsliklarida badiiy asar tahlili va metodikasi” o‘quv-uslubiy qo‘llanmasi Toshkent – 2023
4. www.ziyonet.uz
5. www.wikipedia.uz